

15

грудня 2005 року НПБ України було проведено чергові бібліографічні студії „Показчики змісту часописів – важлива складова національної бібліографії України”.

На них було оприлюднено аналіз робіт українських бібліографів, наукових установ, редакцій часописів і аматорів-бібліографів із розкриття змісту українських періодичних видань, їхні значні за кількістю, цікаві за змістом та різноманітні за формою подачі напрацювання в цьому напрямі.

Сьогодні робота з розкриття змісту періодичних видань ведеться в трьох напрямках: бібліографування змісту тих часописів, що користуються найбільшою популярністю; малодоступних журналів, які стали бібліографічною рідкістю; видань української діаспори, ознайомитися з якими вітчизняним читачам довгий час було не лише майже неможливо, а й небезпечно.

Така діяльність особливо важлива, адже саме періодичні видання часто є основним джерелом відомостей для дослідників у різних галузях знання. Загалом, створення аналітичної ретроспективної бібліографії вітчизняної періодики є одним із найважливіших напрямів діяльності, адже пошук статей, документальних матеріалів, художніх творів, рецензій тощо, вміщених у журналах, збірниках і газетах, справа дуже трудомістка, потребує великих затрат часу й зусиль працівників бібліотек і читачів. Особливо це стосується видань періоду, коли не існувало показчиків на зразок літопису журнальних і газетних статей Книжкової палати України. У таких випадках цінну допомогу надають систематичні показчики змісту періодичних видань.

Організаторами студій стали бібліографи науково-бібліографічного відділу НПБ України, котрі самі плідно працюють над складанням показчиків змісту часописів. Так, ними підготовлено систематичні показчики змісту міжвідомчого наукового збірника „Українське літературознавство” (1966-1994), щорічника „Наука і культура. Україна” (Вип. 1-31; 1966-2002), українських журналів „Червоний шлях” (1923-1936), „Кур’єр Кривбасу” (1994-2004), „Слово і час” (1990-1999), „Всесвіт” (1925-2000), часописів української діаспори, які довгий час виходили за кордоном, – „Листи до Приятелів” (книжки 1-176; 1953-1968) та „Визвольний шлях” (1948-1997).

Бібліотекарі Києва з цікавістю відгукнулися на запрошення до участі в роботі бібліографічних студій. На них були присутні фахівці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук, Державної наукової медичної бібліотеки України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. Сухомлинського, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В.Г. Заболотного, Національної бібліотеки України для дітей, Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, міської спеціалізованої молодіжної бібліотеки „Молода гвар-

дія”, Публічної бібліотеки ім. Лесі Україн-

ки м. Києва, центральних районних бібліотек столиці.

У своєму вступному слові генеральний директор НПБ України Т. Вилегжаніна відзначила важливість роботи з розкриття змісту часописів та підбила певні підсумки цієї діяльності.

Про інформаційний потенціал українських періодичних видань розповіла головний бібліограф науково-бібліографічного відділу В. Патока. В її доповіді розглянуто проблеми розкриття змісту періодичних видань України від дореволюційних часів до сьогодення, роботу в цьому напрямі аматорів та професійних бібліографів: І. Франка, В. Доманицького, І. Павловського, І. Левицького та багатьох інших. Особливо відзначено плідну роботу з дослідження періодики працівників Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та Науково-дослідного центру періодики, створеного при бібліотеці у 1993 р. Починаючи з 60-х рр. минулого століття, тут видано показчики змісту багатьох періодичних видань Західної України: „Вікна” (1927-1932), „Друг”, (1874-1877), „Життя і слово” (1894-1897) тощо. Серед праць останніх років В. Патока високо оцінила історико-бібліографічне дослідження В. Передерій «Видання „Червоної Калини” (1922-1939)» (Львів, 2004). Як приклад невдалого показчика було названо видання «Бібліографічний довідник журналу „Сучасність” (1961-2003)» (Львів, 2003).

З повідомленням «Теоретико-політична амплітуда змісту часопису „Визвольний шлях»» виступила завідувачка науково-бібліографічного відділу НПБ України В. Кононенко. Вона розповіла про працю фахівців свого підрозділу над розкриттям змісту еміграційного журналу «Визвольний шлях» (1948-1997), їхнє прагнення засобами бібліографії наблизити до вітчизняного читача українське зарубіжжя, представити досягнення науковців, філософів, економістів, письменників, діяльність яких була малодоступною і часом зовсім невідомою, адже їхні політичні й суспільні погляди не співпадали з офіційними постулатами радянської дійсності. У виступі йшлося про складності роботи з потужним інформаційним потенціалом часопису, представленим у близько 600 томах, де опубліковано понад 11 тис. матеріалів різноманітної тематики; бібліографічні та технічні проблеми й шляхи їхнього вирішення.

Завідувачка довідково-бібліографічного відділу Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, кандидат історичних наук Т. Добко зробила повідомлення щодо показчика змісту журналу „Вісник”.

У рамках бібліографічних студій також було представлено дві доповіді про нові видання, що стали своєрідними міні-презентаціями.

Координатор проектів видавництва „Критика” М. Климчук ознайомив присутніх із систематичними показчиками змісту журналів „Мистецтво” (1919-1920) та

В. Лой

„ВАПЛІТЕ” (1926-1927). Особливістю цих традиційно виданих посібників є те, що вони супроводжуються електронними версіями журналів на компактних дисках. Оскільки пропонувані часописи сьогодні є бібліографічними раритетами, фахівцями видавництва зроблено їхнє оцифрування, тобто точне відтворення в електронному вигляді на дисках з усіма ілюстраціями, подробицями оформлення, збереженням сторінок тощо. Диски прості у використанні.

Головний редактор журналу „Всесвіт” О. Микитенко презентував упорядкований ним у співавторстві з головним бібліографом науково-бібліографічного відділу НПБ України Г. Гамалій покажчик змісту популярного журналу „Всесвіт” «„Всесвіт” у ХХ сторіччі (1925-2000)». Це ґрунтовне і ретельно підготовлене видання подає практично вичерпну бібліографічну інформацію

про випуски журналу за весь час його існування, висвітлює зміст усіх 864 номерів, випущених за 75 років, без жодних виключень з ідеологічних, політичних або кон’юнктурних міркувань. Матеріали покажчика, розміщені в 14 розділах і підрозділах, супроводжуються 13 багатоаспектними допоміжними покажчиками і списками, які полегшують користування усім виданням, сприяють виявленню важливих напрямів діяльності журналу, дозволяють швидше знайти потрібну інформацію.

Безперечно, цікаві й інформаційно насичені виступи доповідачів стануть у пригоді учасникам бібліографічних студій при підготовці та користуванні систематичними покажчиками змісту часописів – цими „ключами” до безмежного моря інформації, яка міститься в українських періодичних виданнях.

РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОПТИМІЗАЦІЇ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НАДВІРНЯНСЬКОЇ ЦБС ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

НАУКА І ПРАКТИКА

Надвірнянська ЦБС – одна з найкращих в Івано-Франківській області. Її бібліотеки плідно працюють з органами місцевої влади. Постійно оновлюється бібліотечний фонд, до чого активно долучаються доброчинники, спонсори.

Місцева влада щорічно дбає про передплату періодичних видань, виділяючи на ці потреби в середньому по 10 тис. грн.

ЦБС – одна з перших ввела додаткові платні послуги для користувачів (яких обслуговується близько 45 тис.). Їх надають, крім центральної бібліотеки, ще 12 бібліотек-філій.

Наразі виникла необхідність приведення бібліотечної діяльності у відповідність з інформаційними потребами сучасного користувача та визначення його читацьких пріоритетів. Цьому сприяють маркетингові дослідження – вивчення, аналіз даних щодо соціооточення, складу користувачів бібліотек, їхніх запитів.

У Надвірнянській ЦБС ця робота розпочалася в 2000 році з опитування „Що і як читають бібліотекарі?”. Аналіз засвідчив, що бібліотечні працівники намагаються переглядати всі нові надходження, що переважає пізнавальний інтерес, а читання сприймається як процес спілкування з книгою. Переважна більшість захоплюється класикою. Серед улюблених сучасних українських письменників – У. Самчук, особливо його книга „Марія”. Інтерес до періодичних видань – пізнавальний та прагматичний. Найбільше сприяють розширенню кругозору публікації з журналів „Жінка” та „Дім, сад, город”, особливо в організації роботи клубів та любительських об’єднань.

Про наслідки дослідження працівників ЦБС було поінформовано на виробничих нарадах.

Згодом, з метою більш глибокого вивчення професійних якостей та уподобань фахівців бібліотек, було прийнято рішення щодо проведення наступного дослідження – „Соціальний портрет бібліотекаря”.

Аналіз анкет засвідчив, що в ЦБС працюють висококваліфіковані спеціалісти з великим стажем роботи, які обрали професію за покликанням. Свої думки висловив кожен респондент. Більшість опитаних вважають, що сучасний бібліотекар має бути ерудованим, ввічливим, доброзичливим, справжнім професіоналом, володіти культурою мо-

ви. Так, бібліотекар з с. Саджавки вважає: „Культуру мови бібліотекаря треба постійно збагачувати. Працюємо серед людей і усвідомлюємо, що ця робота у твоїй душі і серці, а анкета допомогла краще зрозуміти себе”.

В результаті цього дослідження виникла ідея створення клубу за інтересами для бібліотекарів ЦБС „Душ аптекаря”, а також видання довідника „Бібліотечна Надвірнянщина”.

Працівники ЦБС активно включились у цю діяльність. Робота клубу за інтересами ведеться за окремим планом, у його рамках відбуваються зустрічі з письменниками, лауреатами літературних премій та відомими людьми краю.

У полі зору бібліотекаря був і залишається користувач, його запити і потреби. Щоб дізнатися, який він сьогодні, які його інтереси, фахівці центральної районної бібліотеки здійснюють розвідку „Соціальний склад користувачів ЦРБ та ЦБС”. Таке дослідження дозволяє визначити основні характеристики користувачів – їхній соціальний стан, вік, стать, інтереси. З’ясувалося, що щорічно ЦРБ відвідувало 50,5% дорослих користувачів, 49,5% становили молоді та юнацтво. Найбільше серед читачів ЦРБ службовців – викладачів, економістів, правників, фінансистів, бухгалтерів, тобто представників тих професій, котрі найбільше модифікуються, вимагаючи постійного вдосконалення, а ще багато хто навчається заочно. На другому місці – студенти вищих навчальних закладів (ВНЗ): 29,4% – у ЦРБ, 6,5% – по ЦБС. Абонементом найбільше користуються пенсіонери та особи, котрі входять до категорії „інші”.

М. Кушнерчук